

SIKU 16 ZA UANAHARAKATI

MAUDHUI YA UKATILI MAJUMBANI

Utangulizi

Ukatili majumbani unajumuisha ukatili wa kimagari, ukatili wa kingono, vitisho, ukatili wa kiuchumi na ukatili wa kihisia /kisaikolojia. Ukatili huu unaweza kutokea kwa mtu yeyote wa rangi yoyote, umri, dini, au jinsi yoyote aliye ndani mahusiano kama vile wanandoa wanaoishi pamoja au wanafamilia wanaoishi pamoja, au mahusiano ya kawaada ya kimapenzi. Watendewa wakubwa wa ukatili wa majumbani ni wanawake na watoto.

Je, athari za ukatili wa majumbani ni zipi?

Athari za ukatili wa majumbani ni kama ifuatavyo;

1. Athari za moja kwa moja kama vile majeraha, vifo, kutojiamini kwa watendewa, watendewa kushindwa kushiriki katika uzalishaji, watendewa kokosa ufanisi kazini,
2. Athari za kiasaikologia kama vile msongo wa mawazo
3. Athari za ushiriki wa wanawake kisiasa na kiuchumi
4. Pia huathiri uchumi wa wananchi kwa gharama za huduma za matibabu kwa watendewa, gharama za utekelezaji wa sharia, gharama za kuhudumia wafungwa wa ukatili, gharama za kutoa huduma za afya ya akili, elimu na mali iliyopotea kutokana ukatili huo.

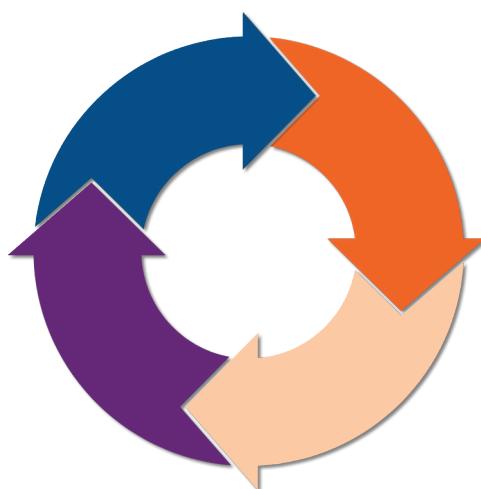
Je hali ya Ukatili wa Majumbani Nchini Tanzania ikoje?

Ripoti ya kutoka idara ya Takwimu ya Taifa kuhusiana na Demografia na Afya Tanzania wa mwaka 2016 (TDHS) inaonyesha kwamba;

1. Asilimia 40 ya wanawake walioolewa wamewahi kufanyiwa vitendo vyatika ukatili wa kimagari, kingono, au kihisia kutoka kwa wenzi wao
2. Asilimia 39 ya wanawake wamewahi kufanyiwa ukatili wa kimagari; kama kupigwa na kuchomwa na vitu vyenye ncha kali
3. Asilimia 4 ya wanawake wamekatwa au kuchomwa kwa kusudi na wenzi wao na wametishiwa au kushambuliwa kwa kisu, bunduki, au silaha nyingine.
4. Asilimia 14 ya wanawake walioolewa wamepitia kitendo kimoja au zaidi cha ukatili wa kingono, ikiwa ni kulazimishwa kufanya ngono na mwenzu wao
5. Asilimia 36 ya wanawake wakiwa wamewahi kufanyiwa ukatili wakisaikolojia kwa mfano kutukanwa au kukashifiwa na wenzi wao.

Kwa upande wa taarifa za Jeshi la Polisi, ripoti inaonyesha;

- 1.Ongezeko la ukatili dhidi ya watoto kwa 26%.
- 2.Mwaka 2020 visa 7388 viliripotiwa, tofauti na mwaka 2015, ambapo matukio 5,803 yaliripotiwa.
- 3.Katika kila miezi mitatu, watoto 21 wanabakwa.
- 4.Wengi wa wahalifu ni ndugu wa karibu na watu ambao watoto wanawajua na kuwaamini. Nyumbani kumekuwa mahali hatari kwa wanawake na watoto.

Mzunguko wa Ukatili majumbani

Watendewa wengi wa ukatili wa majumbani hawatoi taarifa za ukatili kwa dhana kwamba haukuwa mkubwa wakuhitaji msaada, lakini kila mtu anapaswa kuelewa kwamba ukatili wa majumbani au ukatili dhidi ya wenza huchukua hatua tatu muhimu, ambazo kila hatua mtendewa anapaswa kuchukua hatua.

Hatua ya Kwanza: Kipindi hichi ni kile mambo yameanza taratibu kuwa na mvutano ambao unaweza kupelekea ukatili, matukio madogo ya ukatili wa kimwili / kihisia yanaanza. Watendewa wanahisi kuongezeka kwa mvutano baina yake na mwenza au mwanafamilia. Watendewa wanajaribu kudhibiti hiyo hali ili kuepuka vurugu kwa mfano kutojibizana nk. Hii ni dalili ya kwanza na unapaswa kuanza kuchukua tahadhari.

Hatua ya Pili: Hii hatua ambayo inaonesha Mlipuko wa ukatili halisi: kimwili (Kupigwa, kuchomwa, kukatwa, kutobolewa nk), Kingono (Kuanza kulazimishwa kufanya ngono bila kujali hali yako nk), kihisia (Matusi, kutishiwa, kudhalilishwa, kufanywa ujisikie vibaya au usiyetosha, kutengwa na ndugu zako pamoja na marafiki nk), Kiuchumi (Katatazwa kufanya kazi za kiuchumi, kunyumwa fedha, kutengwa na fursa za uchumi nk).

Hatua ya Tatu: Hii ni hatua ya fungate; mhalifu wa ukatili anaanza kuomba samahani na kutoa ahadi hatorudia tena. Kukuletea zawadi ili kusahau vitendo vya ukatili. Kuacha vitendo vya vurugu yoyote ili uamini kwamba kweli amebadilika. Lakini hatua hii haikai sana anarudi kwenye hatua ya kwanza.

Hivyo basi mzunguko huu wa unyanyasaji wa majumbani unaendelea mara kwa mara, na inaweza kuelezea kwa nini watendewa wanabaki kwenye familia au mahusiano yenye ukatili. Hii sio sawa unapaswa kuchukua hatua kwa kila hatua ya ukatili majumbani.

Sheria Zinasemaje Kuhusu Ukatili Majumbani?

Serikali imefanya juhudu mbali mbali za kuzuia na kushughulikia ukatili wa kijinsia majumbani kwa kutunga sera na Sheria. Sheria hizi ni pamoja na Sheria ya Ndoa, Sura ya 29, Kanuni ya Adhabu, Sura ya 16, Sheria ya Mtoto ya mwaka 2009, Sheria ya Kupambana na Biashara Haramu ya Usafirishaji wa Binadamu Na. 6 ya mwaka 2008, pamoja na Sheria ya elimu, 1973.

Kifungu cha 66 cha Sheria ya Ndoa, Sura ya 29 ya Mwaka 1971 kinakataza adhabu kwa mwenza. Lakini pia Kanuni ya Adhabu, Sura ya 16 ni moja ya Sheria kongwe nchini Tanzania na imeanisha makosa ya kujamiihana kama vile mashambulizi ya kingono, ukatili wa kingono, na shambulio la aibu linalosababisha madhara halisi ya mwili kuwa ni makossa ya jinai na adhabu yake kwa mtu anayekutwa na hatia ni kifungo kisichopungua miaka 20 na kisichozidi miaka 30.

Vile vile Sheria ya Mtoto imetambua kanuni za maslahi bora ya mtoto kama ilivyofafanuliwa katika Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Mtoto wa mwaka 1989 na Mkataba wa Afrika wa Haki na Ustawi wa Mtoto wa mwaka 1990. Sheria ya Mtoto imezingatia masuala yote yanayohusiana na haki za watoto chini ya umri wa miaka kumi na nane. Sheria imetoa haki tano muhimu kwa mtoto ikiwepo haki ya kuishi, Haki ya kushirikishwa, haki ya kuendelezwa, haki ya kulindwa na haki ya kutobaguliwa. Mtu yeyeto anayemnyima mtoto haki hizi anakua amevunja Sheria.

Kwa Kuongezea, serikali imeunda Mpango wa Taifa wa Kutokomeza Ukatili Dhidi ya Wanawake na Watoto (MTAKUWWA) 2016/2017-2021/2021 ambao una maeneo 8 ya utekelezaji. Chini ya eneo la I la utekelezaji wa mpango huu, serikali inakusudia kuimarisha uchumi wa kaya hasa kwa wanawake ili kupunguza ukatili wa kijinsia hasa majumbani. Eneo la 2 la utekelezaji, mpango huo unalenga kubadilisha tamaduni hasi pamoja na kukuza tamaduni chanya na kanuni nzuri za kijamii. Baadhi ya viashiria vilivyoangaziwa katika eneo hili ni pamoja na kupunguza matukio ya ukeketaji, ukatili wa kijinsia, mimba za utotonii, ndoa za mapema na ukatili wa kimwili. Hata hivyo, utekelezaji wa mpango huu utaweza kuzaa matunda iwapo kutakua na Sheria maalumu inayoshughulikia ukatili majumbani. Licha ya juhudu hizi za serikali kutokomeza ukatili majumbani bado ukatili huu unazidi kuenea nchini Tanzania.

Vichocheo vikubwa vya kuenea ukatili majumbani ni pamoja na:

- Uhaba katika Sheria zinazo simamia ukatili majumbani. Mathalani kifungu cha 66 cha Sheria ya ndoa hakitoi adhabu kwa mwenza atakayefanya kitendo cha ukatili kwa mwenza wake. Sheria ya ndoa inaruhusu msichana kuolewa akiwa na umri wa miaka 15 kwa idhini ya wazazi au miaka 14 kwa idhini ya mahakama. Sheria ya ndoa haifafanui ukatili majumbani wala kutafsiri upeo wa ukatili majumbani ili kulinda watoto dhidi ya ndugu wanaoishi katika nyumba moja ya familia. Vile vile Sheria ya Mtoto, iko kimya katika kutoa tafsiri mbali mbali za adhabu hasa kwa wazazi au walezi watakaokiuka haki za mtoto zilizoanishwa katika Sheria ikiwa ni pamoja na kushindwa kutoa tafsiri ya umri wa mtoto kuolewa.
- Sababu nyingine ukatili wa majumbani ni pamoja na; mfumo dume kwenye jamii zetu. Kwa mfano takwimu za utafiti wa Demografie na Afya za 2016 zinaonyesha asilimia 58 ya wanawake na asilimia 40 ya wanaume wanaafiki kwamba mume ana haki ya kumpiga mke wake angalau kwa moja ya sababu zifuatazo: ikiwa ataunguza chakula, anajibizana naye, kutoka bila kumwambia, anaposhindwa kulea watoto vizuri, au anapokataa kufanya naye ngono.
- Dini na mila potofu pia zimekua ni chanzo cha ukatili majumbani. Baadhi ya viongozi wa dini, wanatumia maandiko ya dini kama chombo cha kukandamiza wanawake. Viongozi hawa huchangia katika kuhalalisha ukatili dhidi ya wanawake kwa kutumia maandiko ya kidini nje ya muktadha wa dini. Kwa mfano matumizi ya mistari kama mwanaume ni kichwa cha familia, mara nyingi huleta athari kwa jamii kwa kuwachukulia wanawake na wasichana kama vyombo au mali zingine za familia. Pia mila zimekua zikumwona mwanamke na msichana kama daraja la pili hivyo kuwapa wanaume mamlaka ya kufanya chochote kwa wasichana na wanawake.
- Takwimu zinaonyesha pia wanawake na wasichana wengi nchini hawana elimu juu ya haki zao. Hii inasababisha wao kujitenga na mfumo wa kiSheria, wakidhani kuwa hakuna chaguo jingine zaidi ya kuteseka katika nyumba zao pale wanapopitia ukatili nyumbani. Aidha, kukosa elimu pia kunawafanya wasitoe taarifa pale wanapofanyiwa ukatili kwa kuona kwamba ni vitu vya kawaida. Vile vile viwango vya chini vya elimu kwa wanawake husababisha wao kuwa tegemezi kiuchumi kwa wanaume hivyo kukubaliana na hali ya ukatili majumbani kwa kuhi hawana chaguo nyingine.
- Changamoto katika mifumo ya kutoa taarifa na kuhudumia watendewa wa ukatili wa majumbani. Wale wanaotafuta haki hawawezi kupata msaada wa kutosha kutoka kwa Taasisi za Serikali, ukosefu wa Sheria wazi ambazo zinafafanua ukatili majumbani na kuweka taratibu za kushughulikia kesi kama hizo.
- Huduma duni za afya na msaada wa makazi kwa watendewa, na taratibu za gharama kubwa na za muda mrefu za mahakama ni baadhi ya vikwazo vingine ambavyo wanawake wanakabiliwa navyo. Sababu hizi huwavunja moyo wanawake kutafuta msaada.
- Hivyo basi, katika kipindi hiki cha Siku 16 za Uanaharakati, tunatumia kampeni hii kupaza sauti na kukemea vitendo vya ukatili majumbani, lakini pia kutoa elimu juu ya Sheria na hatua zinazoweza kuchukuliwa dhidi ya ukatili wa majumbani.

Ungana nasi #Komeshaukatiliwakijinsiasasa #tokomezaukatilimajumbani

KOMESHA UKATILI WA KIJINSIA SASA!

Mtu Binafsi

Je umewahi kufanyiwa ukatili Nyumbani? Je umewahi kushuhudia mtu amefanyiwa ukatili nyumbani? au unafahamu mtu anayefanyiwa ukatili nyumbani?

FUNGUKA! Usikae Kimya, hakikisha mtendewa anapata huduma na haki dhidi ya vitendo vya ukatili majumbani, kwa kufanya yafuatayo;

Badilika usifanye vitendo vya ukatili nyumbani: Ili kuweza kutokomeza ukatili wa kijinsia nyumbani lazima mabadiliko yaanze na wewe na mimi. Kwa hiyo kama kila mtu atabadilika na kuacha vitendo vya ukatili nyumbani itakua ni njia bora ya kutokomeza tatizo hilo. Kumbuka kwamba ukatili wa kijinsia ni kosa kiSheria.

Kemea Ukatili Majumbani: Kitendo cha ukatili majumbani ni kinyume cha haki za binadamu na huadhiri sio wanawake tu na watoto bali jamii nzima. Unaposhuhudia vipigo, unyanyasaji, ukatili wa aina yoyote nyumbani kwako au jirani, chukua wajibu kukemea na kuchukua hatua dhidi ya vitendo hivyo.

Toa Taarifa za Ukatili Majumbani: Unaposhuhudia au kufanyiwa vitendo vya ukatili nyumbani, toa taarifa kwenye mamlaka mbalimbali kama vile Polisi hususani madawati ya jinsia, Ofisi za Serikali za Mita, Wasaidizi wa KiSheria walio karibu na wewe na kwa maafisa wanaoshughulikia maswala ya ustawii wa jamii. Kumbuka kwamba serikali imeanzisha jumla ya Madawati 420 ya jinsia katika vituo mbalimbali vya Polisi hapa nchini kwa ajili ya kushughulikia kesi za ukatili.

Elimisha jamii juu ya athari za ukatili majumbani: Unaweza kujifunza na kuanzisha mijadala mbali mbali kwenye jamii yako juu ya athari za ukatili majumbani, kupita vijiwe vya boda boda, vijiwe vya kahawa, sehemu za michezo, masokoni, sehemu za ibada na sehemu nyingine yoyote ambayo wewe unafanya kazi zako za kila siku.

Jamii

Je jamii inawajibu gani katika kuhakikisha wanawake nawatoto wanakua salama nyumbani na kwenye jamii kwa ujumla?

FUNGUKA: Jamii zinaweza kuendelea kufanya kazi katika kupambana na ukatili majumbani kwa kusaidia na kuhimizana katika kulinda wanawake na watoto katika ngazi ya jamii, kwa kufanya yafuatayo;

Kuunda Kanuni za kuchukua hatua kwa wahalifu wa ukatili majumbani. Kwa kuitia mikutano ya kijamii, jamii inaweza kuunda kanuni za kuwachukulia hatua watu wote wanaofanya ukatili majumbani ikiwa ni pamoja na kutoa taarifa na ufwatiliaji wa kesi husika.

Jamii inapaswa kutoa ushirikiano na vyombo husika wakati wa uchunguzi na kutoa Ushahidi: Jamii inaposhuhudia vitendo vya ukatili majumbani inapaswa kutoa ushirikiano kwa vyombo husika kutoa ushahidi ili wahusika waadhibiwe kiSheria. Jamii inapaswa kukumbuka kwamba swala la ukatili sio swala binafsi la kifamilia kwa sababu linathiri jamii nzima.

Viongozi wa dini, viongozi wa kimila, watu mashuhuri na viongozi wa kijamii kwa kutumia majukwaa yao kuongea kuhusu madhara ya ukatili wa kijinsia majumbani, kwa sababu wanaaminika wanaweza kubadili mtazamo wa jamii juu ya vitendo hivyo. Vile vile kutumia tafsiri za maandiko ili kuhakikisha wanawake wanakua saw ana wanaume katika kufurahia fursa katika kijamii.

Serikali

Je, kuna sera na Sheria madhubuti dhidi ya vitendo vya Ukatili Majumbani? Je kuna mifumo wezeshi ya utoaji wa taarifa na msaada kwa watendewa wa vitendo vya Ukatili Majumbani?

FUNGUKA! Boresha mazingira salama ya kisera na kiSheria katika kuzuia na kutokomeza ukatili majumbani, kwa kufanya yafuatayo.

Kuhakikisha Uundwaji wa Sheria Maalumu ya Ukatili Majumbani: Serikali inapaswa kuandaa Sheria maalumu ya Ukatili majumbani itakayo toa tafsiri muhimu na kueleza kuwa ni kosa kiSheria kwa mtu yoyote kufanya aina yoyote ya ukatili majumbani huku ikianisha adhabu dhidi ya vitendo hivyo.

Kupitia Upya Sheria na Sera: Serikali inapaswa kupitia upya Sheria zote zinazokinzana na kuzifanyia marekebisho ili kuhakikisha utekelezaji madhubuti wa vifungu vya kiSheria ili kukomesha ukatili majumbani nchini Tanzania.

Kuanzisha Mahakama maalumu ya Familia: Serikali inapaswa kuanzisha mahakama ya familia ambayo itasaidia kutoa maamuzi kwa haraka dhidi ya kesi za ukatili majumbani na kuhakikisha upatikanaji wa haki kwa watendewa.

Kuimarisha Mfumo wa Utoaji Huduma: Serikali kwa kushirikiana na wadau, inapaswa kuimarisha mifumo ya taarifa za ukatili majumbani kwa kuanzisha na kuzijengea uwezo kamati za kuzuia ukatili wa wanawake na watoto, lakini pia kuhakikisha ulinzi kwa watoa taarifa au wanhangaa wa ukatili, kuongeza idadi ya nyumba salama Pamoja na vituo vya mkono kwa mkono.

Kutenga Bajeti ili kushughulikia vitendo vya ukatili: Serikali na wadau wa maendeleo wahakikishe wanatoa kipaumbele cha fedha kwa ajili ya programu zinazozua na kukabiliana na ukatili dhidi ya wanawake na wasichana ndani ya familia na kwenye jamii.

Elimu kwa Umma: Serikali kwa kushirikiana na wadau kama vile asasi za kiraia, sekta binafsi na taasisi za kidini kuendelea kutoa elimu na uelewa juu ya kupunguza mila na desturi zinazochochea ukatili majumbani.

SIKU 16
ZA
UANAHARAKATI

SIKU 16
ZA
UANAHARAKATI